

Ympäristöministeriö
kirjaamo@ym.fi

Asia: Saamelaiskäräjien lausunto tuulivoimarakentamisen oppaan päivitysluonnoksesta
Viite: Ympäristöministeriön lausuntopyyntö YM2/501/2016

Saamelaiskäräjät esittää seuraavia lisäyksiä ja huomioita esiintuotavaksi tuulivoimarakentamisen oppaassa.

Tuulivoimarakentaminen vaikuttaa alueen ympäristöön aina, muun muassa muuttamalla maisemaa, lisäämällä alueen melua sekä muuttamalla alueen luonnonkäyttöä. Kuten opasluonnoksessakin todetaan, tuulivoimarakentamisen vaikutusten merkittävyys riippuu kohteen herkkyydestä ja rakentamisen aiheuttaman muutoksen suuruudesta. Tähän vaikuttavat hankkeen koon lisäksi sijaintialue, sen ympäristöarvot sekä muu alueiden käyttö. Saamelaisten kotiseutualueella vaikutusten merkittävyys riippuu lisäksi ko. alueen perinteisestä käytöstä ja merkittävyyydestä saamelaisille. Saamelaisten kotiseutualueen luonto on erityisen haavoittuvainen ja pienelläkin toiminnalla saattaa olla merkittäviä vaikutuksia alueen ympäristöön ja saamelaisten edellytyksiin kehittää ja ylläpitää kieltään ja kulttuuriaan.

Oppaassa todetaan, että vaikutusten arviointi tuottaa tietoa kaavan tai hankkeen toteuttamisen vaikutuksista sekä tukee osallistumista, hanketta koskevaa päätöksentekoa sekä hankkeen toteuttamista. Oppaassa viitataan erityisesti maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä YVA-lakiin. Maankäyttö- ja rakennuslaki antaa puitteet vaikutusten arvioinnille kaavoituksessa ja lupamenettelyissä, YVA-laki puolestaan hankekohtaiselle ympäristövaikutusten arvioinnille.

Saamelaisten kotiseutualueella keskeinen ongelma tuulivoimarakentamisen vaikutusten arvioinnin osalta on se, ettei YVA-menettelyä juurikaan sovelleta nykyisen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (713/2006) hankeluettelon alarajat alittaviin hankkeisiin. Sen sijaan asetus on ohjannut tuulivoimarakentamista hanketasolla siihen, että laitosten tai hankkeiden kokonaisteho pidetään YVA-menettelyn soveltamisrajan alapuolella. Vaikka asetus mahdollistaa arviointimenettelyn soveltamisen muihinkin hankkeisiin yksittäistapauksissa, ei menettelyä yksittäistapauksia lukuun ottamatta ole sovellettu saamelaisten kotiseutualueen hankkeissa.

Saamelaiskäräjät pitää tätä keskeisenä ongelmana, sillä pienemmälläkin hankkeella voi olla, saamelaisten kotiseutualueen erityispiirteet huomion ottaen, merkittäviä vaikutuksia saamelaisten kotiseutualueen haavoittuvaan luontoon ja saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin. Vaikutukset saamelaiskulttuuriin, perinteiseen tietoon ja luonnonkäyttöön sekä saamelaisten elinolosuhteisiin tulee selvittää myös silloin, kun tuulivoimahanke ei täytä asetuksen hankeluettelon kriteerejä, eikä Lapin ELY-keskus katso tarveharkinnassaan hankkeen edellyttävän varsinaista YVA-menettelyä. Vaikka YVA-menettelyä ei hankkeen vaikutusten arvioimiseksi vaadittaisikaan, on vaikutukset saamelaiskulttuuriin,

perinteiseen tietoon ja luonnonkäyttöön sekä saamelaisten elinolosuhteisiin silti arvioitava saamelais-ten alkuperäiskansaoikeuksien turvaamiseksi.

Vastaavasti maankäyttö- ja rakennuslaissa on säädöksiä vaikutusten arvioinnille kaavoituksessa ja lupamenettelyissä. Muun muassa lain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin ja sitä laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Lisäksi kaavan valmistelu edellyttää vuorovaikutusta niiden yhteisöjen kanssa, joiden oloihin kaava saattaa vaikuttaa huomattavasti (MRL 6 §).

Vaikutusten arvioinnissa sekä niiden välttämiseksi ja lieventämiseksi määriteltyjen toimenpiteiden harkitsemisessa tulisi sekä YVA-lain että maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa menettelyissä noudattaa Akwé: Kon -ohjeita, jotka biodiversiteettisopimuksen 5. osapuolikokous on hyväksynyt. Ohjeet on valmisteltu valtioiden ja alkuperäiskansojen yhteistyönä. Ohjeet on tarkoitettu huomioitavaksi alkupe- räiskansojen, kuten Suomen saamelaisten, kotiseutualueella toteutettavien sellaisten hankkeiden suunnit- telussa sekä suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja vaikutusten arvioinnissa, jotka saattavat vaikut- taa saamelaiskulttuuriin, -elinkeinoihin ja kulttuuriperintöön. Ohjeet on tarkoitettu osaltaan edistämään luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja turvaaman perinteisen tiedon säilymisen. Ohjeet toimeenpane- vat biodiversiteettisopimuksen artikloita 8(j) ja 10(c).

Ohjeet mainitaan myös biodiversiteettitoimintaohjelmassa, joka on laadittu biodiversiteettistrategian 2013-2020 toimeenpanon tueksi ja on viranomaisia ja sidosryhmiä velvoittava. Toimintaohjelman tavoit- teena 16 on, että ”Sovelletaan CBD-yleissopimuksen 9. osapuolikokouksen hyväksymiä vapaaehtoisia Akwé: Kon -ohjeita saamelaisten kotiseutualueen maankäytön suunnittelussa ja ohjauksessa sekä huomi- oidaan ohjeistus maankäytön ohjaukseen liittyvän lainsäädännön uudistamisessa.” Vastuutahoiksi on Saa- melaiskäräjien ohella merkitty YM, MMM, LVM, TEM ja tavoiteaikatauluksi 2013-2020.

Saamelaiskäräjät esittääkin, että oppaassa suositellaan noudattamaan Akwé: Kon -ohjeita saamelaisiin kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi. Saamelaiskäräjät ja Metsähallitus ovat yhdessä luoneet pysyvän mallin Akwé: Kon -ohjeiden soveltamisesta Metsähallituksen hallinnassa olevien maa- ja vesialueiden maankäytön suunnittelussa. Malli on tarkoitus päivittää helmikuuhun 2017 mennessä.

Inarissa 27.9.2016

Merk.
Tiina Sanila-Aikio
puheenjohtaja

Merk.
Anni-Helena Ruotsala
ympäristösihteeri

Puheenjohtaja päätti lausunnosta 27.9.2016.